

ЛАНДШАФТНА АРХІТЕКТУРА І ДЕКОРАТИВНЕ САДІВНИЦТВО

УДК 712,4(564.3)

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТЕРИТОРІЇ КАМПУСУ КІПРСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ У М. НІКОСІЯ (РЕСПУБЛІКА КІПР)

*Н.В. Гатальська, кандидат сільськогосподарських наук
М.В. Крачковська, аспірантка**

Наведено результати польових досліджень та аналізу стану озеленення і благоустрою університетського містечка Кіпрського університету. Проведено порівняльну характеристику особливостей організації кампусу з територіями навчальних корпусів національних університетів м. Києва.

Кампус, ландшафтно-просторова організація, озеленення, об'ємно-просторова структура, благоустрій, функціональне зонування.

Найперші університети як осередки високих знань зароджувалися на території Європи за доби Середньовіччя. Поштовхом для їх появи стало відчуття потреби суспільства у розвитку та вдосконаленні вже існуючих знань щодо природи та світу в цілому. Спочатку університети були лише об'єднаннями викладачів і студентів, які орендували невеликі приміщення для проведення занять. Згодом такі співтовариства почали стрімко розвиватися, в результаті чого вищі навчальні заклади отримали постійні території та будівлі. Можливо, саме тому термін “університет” пов'язують з латинським словом “universitas”, що в перекладі означає корпорація, сукупність, об'єднання людей, які навчаються [5].

Зважаючи на давню історію свого існування, найстаріші традиції організації територій вищих навчальних закладів, які окрім будівель і споруд, включають в себе архітектурно-планувальну організацію, озеленення та благоустрій, представлені саме на територіях європейських університетів. Це підтверджено дослідженнями провідних ландшафтних архітекторів та дизайнерів щодо рейтингу найгарніших кампусів світу [6]. На їхню думку, найкращі університетські містечка знаходяться в Європі, США та Китаї, що свідчить про доцільність проведення досліджень на територіях закордонних університетів.

Крім того, проведений нами аналіз літературних джерел засвідчив наявність недостатньої кількості досліджень, які б стосувалися питань особливостей благоустрою та озеленення територій цього типу на території України. Актуальність поставленого питання полягає в тому, що нині освітній простір є не лише соціальним інститутом, а й засобом виховання культури та формування духовного обличчя особистості.

* Науковий керівник – доктор сільськогосподарських наук, професор Н.О. Олексійченко
© Н.В. Гатальська, М.В. Крачковська, 2014

Зважаючи на те, що території навчальних закладів не обмежуються лише стінами навчальних корпусів, а майже завжди оточені озелененими ділянками, дуже важливим є забезпечення їх кліматорегулюючої, оздоровчої та санітарно-гігієнічної функцій. Особливого значення набуває декоративне оформлення території ВНЗ, спрямоване на розкриття ідейного навантаження та філософського змісту об'єкта.

У 2013 році нами обстежено територію Кіпрського університету (University of Cyprus (UCY)), розташованого у столиці Республіки Кіпр – м. Нікосія. Досліджувана територія університету є символічною, оскільки на початку першого тисячоліття до нашої ери територія сучасної Республіки Кіпр входила до античної цивілізації, яка заклала основи філософських, правових, політичних, художніх та наукових систем і стала культурно-історичним фундаментом сучасної Європи. Саме в ті часи з'являлися перші державні навчально-виховні заклади (гімнасії), навколо яких відомі філософи (Зенон, Епікур та ін.) закладали публічні сади для проведення занять зі своїми учнями [2].

Мета досліджень – аналіз організації території Кіпрського університету та порівняння виявлених особливостей в плануванні та об'ємно-просторовій структурі кампусу з територіями національних університетів м. Києва.

Матеріали та методика досліджень. Для досягнення поставленої мети нами було сформульовано такі завдання:

- проаналізувати стилістичні особливості і архітектурно-планувальну структуру навчальних корпусів Кіпрського університету;
- визначити особливості функціонального зонування кампусу;
- оцінити ландшафтно-просторову організацію території університету;
- визначити особливості озеленення території університетського комплексу.

Об'єкт досліджень – територія університетського містечка Кіпрського університету. Дослідження склалися з двох етапів: перший – проведення натурних обстежень, польових маршрутних досліджень, фотофіксація та другий – опрацювання літературних джерел і аналіз отриманих даних.

Результати досліджень. Кіпрський університет засновано у 1989 році, але незважаючи на коротку історію, він вже отримав високу оцінку з боку міжнародного наукового співтовариства і є найпрестижнішим вищим навчальним закладом країни. Навчальна установа – багатoproфільний заклад, оскільки тут отримують освіту архітектори, філософи, хіміки, медики молекулярної медицини, правознавці, математики, бухгалтери, історики, вчителі, перекладачі та ін. [7]. Таке поєднання напрямів не є характерним для університетів України, адже в нашій країні переважають вузькопрофільні вищі навчальні заклади (наприклад, аграрні, технічні, медичні та ін.).

Загальна площа кампусу Кіпрського університету становить 7,8 га. В результаті проведеного польового обстеження встановлено, що структура університетського комплексу включає в себе 9 навчальних корпусів

Рис. 1. Навчальний корпус Кіпрського університету

та 6 адміністративних і господарських споруд. Планувальна структура навчальних корпусів галерейного типу, що являє собою групування відкритих терас навколо внутрішніх дворів (рис. 1). Ця об'ємно-планувальна схема будівель відповідає природним умовам Кіпру, адже вона забезпечує орієнтацію приміщень, яка виключає перегрів і необхідність наскрізного провітрювання. Стіни будівель пофарбовані в білий колір, а віконні рами та двері – синьо-блакитні, що є характерним для середземноморського стилю.

На території університетського комплексу виявлено такі функціональні зони: навчальна – з корпусами та територією, що прилягає до них; навчально-дослідна; адміністративно-громадська; фізкультурно-спортивна, що розміщена в периферійній частині кампусу; оздоровчо-паркова (відпочинку), яка займає 64 % від загальної площі; зона інженерно-технічного та господарського обслуговування, що складається з підсобно-виробничих приміщень (рис. 2). Варто зазначити, Кіпрський університет не обмежується територією центрального кампусу, оскільки за межами міста створено додаткові навчальні зони, у зв'язку з тим, що в попередні роки існування закладу своєчасно не було зарезервовано ділянки для перспективного розвитку закладу.

У ході проведеного дослідження було виявлено декілька особливостей в зонуванні кампусу, які не є характерними для територій університетів м. Києва. Встановлено, що на території університетського комплексу відсутня житлова зона студентських гуртожитків та гуртожитків для професорсько-викладацького складу. На противагу цьому, в Україні на більшості територій національних університетів є житлові зони, в яких, окрім гуртожитків, розміщуються житлові будинки для викладачів і обслуговуючого персоналу та готелі для короткочасного перебування фахівців у навчальному закладі. Крім того, на території кампусу Кіпрського університету знаходиться невелика кам'яна церква (рис. 3) з прилеглою до неї територією та парковкою, в результаті було виокремлено сакральну зону. В Україні відповідно до Державних будівельних норм [1, 3] на територіях вищих навчальних закладів не виділяють сакральні зони, натомість зустрічаються меморіальні ділянки з розміщеними на них монументальними архітектурними спорудами – скульптурами, обелісками слави та пам'ятниками, що присвячені видатним діячам науки та важливим подіям з історії країни. Такі ділянки, як правило, розміщують на центральних алеях або в межах паркових зон кампусів.

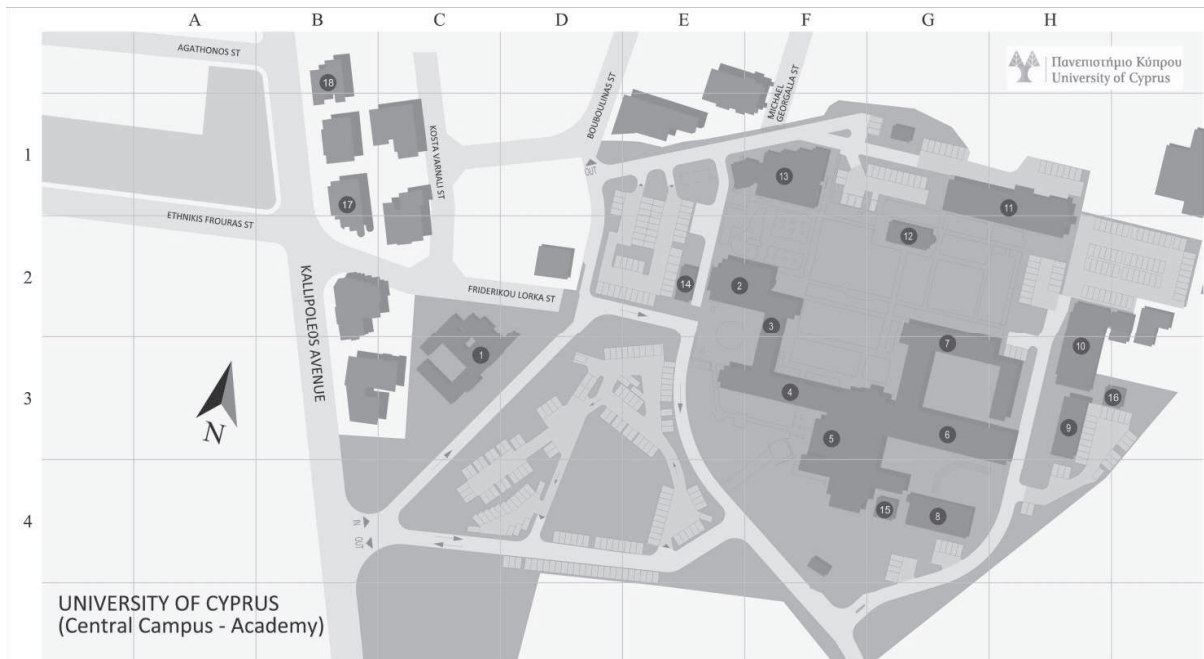

Рис. 2. Генеральний план кампусу Кіпрського університету:

1 – факультет історії та археології; 2 – їдальня; 3 – школа сучасної грецької мови; 4 – лекційні зали; 5 – актові зали; 6 – бібліотека; 7 – інженерні лабораторії; 8 – відділ інформаційних послуг; 9 – факультет досліджень англійською мовою; 10 – гімнастична кімната; 11 – корпус Е (бібліотека/лекційні зали); 12 – каплиця; 13 – корпус В (лабораторії); 14 – господарська будівля; 15 – відділ комп'ютерного забезпечення; 16 – лабораторії; 17 – факультет психології; 18 – факультет досліджень турецькою та близькосхідними мовами

Рис. 3. Кам'яна церква

Особливістю ландшафтно-просторової моделі кампусу Кіпрського університету є те, що центром композиції є двір, навколо якого сформовано всі функціональні одиниці території. Ця особливість є характерною для структури класичного історичного кампусу [4]. Такий внутрішній пішохідний простір грає роль ядра, що організовує загальну структуру університетського комплексу.

Навчальні корпуси Кіпрського університету оточені як відкритими, так і закритими просторами.

Відкриті простори представлені галявинами перед навчальними корпусами і великими автостоянками, а закриті – внутрішніми двориками та терасами. Дорожньо-стежкова мережа на території кампусу достатньо розгалужена і забезпечує комфортне пересування відвідувачів як пішки, так і на авто. Крім того, дороги та алеї на території кампусу виконують

функції композиційних осей, які організують простір і формують загальну композицію (рис. 4).

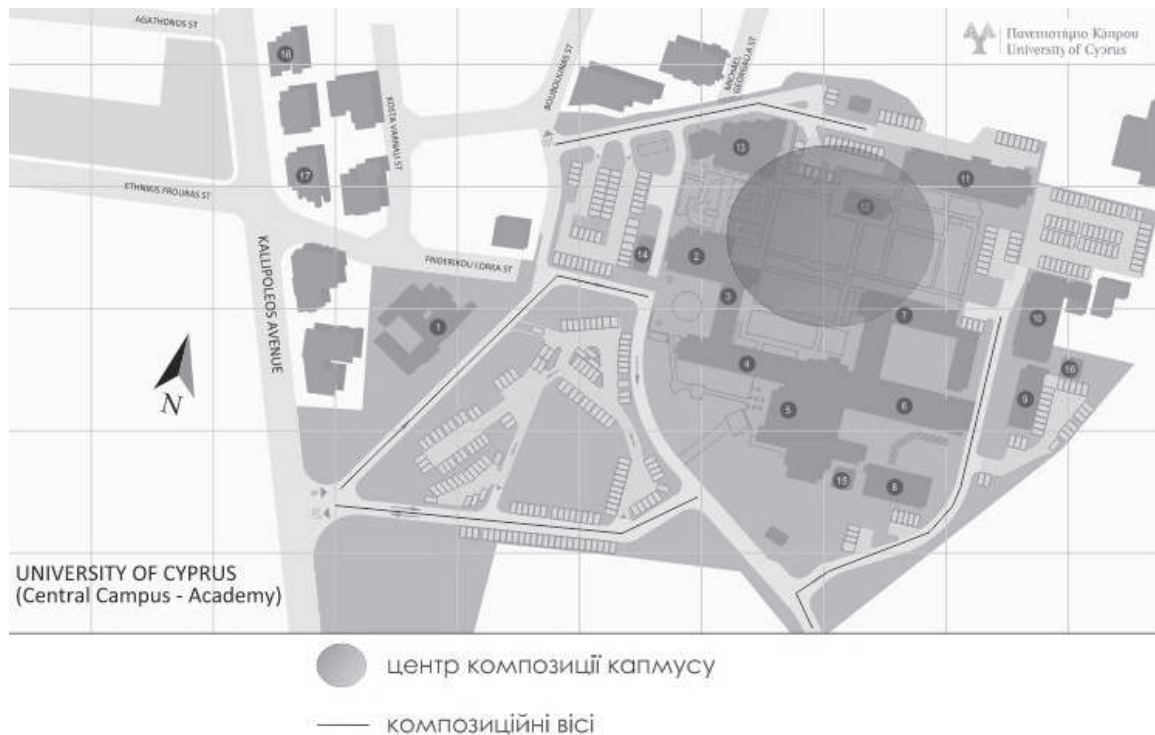

Рис. 4. Схема ландшафтно-просторової структури кампусу

Рис. 5. Стенд на території університету

споруди декоративного призначення – фонтани. Лави, урни та світильники виконані в єдиному стилі та з одних матеріалів, завдяки чому вони є

Аналізуючи садово-паркове обладнання та малі архітектурні форми встановлено, що на території університетського комплексу розміщено багато засобів масової наглядної агітації (стендів), на яких зазначено інформацію щодо напрямків руху до навчальних корпусів (рис. 5). Вони сприяють безпроблемній орієнтації відвідувачів на складній території з великою кількістю будівель. На нашу думку, такий приклад організації руху відвідувачів доцільно запозичити і використовувати на територіях кампусів України. Окрім засобів масової наглядної агітації, на території кампусу Кіпрського університету розташовано садово-паркове обладнання загального користування: лави, урни та світильники, а також

гармонійною складовою територією. Щодо фонтанів, то вони повністю відповідають стилістичним особливостям будівель кампусу.

Аналізуючи садово-паркове обладнання та малі архітектурні форми встановлено, що на території університетського комплексу розміщено багато засобів масової наглядної агітації (стендів), на яких зазначено інформацію щодо напрямків руху до навчальних корпусів (рис. 5). Вони сприяють безпроблемній орієнтації відвідувачів на складній території з великою кількістю будівель. На нашу думку, такий приклад організації руху відвідувачів доцільно запозичити і використовувати на територіях кампусів України. Окрім засобів масової наглядної агітації, на території кампусу Кіпрського університету розташовано садово-паркове обладнання загального користування: лави, урни та світильники, а також споруди декоративного призначення – фонтани. Лави, урни та світильники виконані в єдиному стилі та з одних матеріалів, завдяки чому вони є гармонійною складовою територією. Щодо фонтанів, то вони повністю відповідають стилістичним особливостям будівель кампусу.

Як зазначалося вище, озеленені ділянки займають більшу частину від загальної площі території університетського містечка. Для зелених зон характерним є наявність великих площ газонного покриття, на якому досить часто встановлюють меблі для проведення різноманітних відкритих занять, зборів та урочистих заходів університету (рис. 6). Незважаючи на це, газон перебуває в хорошому стані (відсутня бур'яниста рослинність, а проектне покриття складає близько 95 %), тому можна стверджувати, що він є стійким до витоптування завдяки травам, які входять до його складу і мають високу енергію відновлення після навантажень. На порівняння, газонний покрив на територіях навчальних корпусів національних університетів м. Києва, в переважній більшості, перебуває в задовільному стані. Проте все ж на деяких територіях зустрічаються ділянки з відмінним газонним покривом.

Рис. 6. Галявина для проведення урочистих заходів

Рис. 7. *Nerium oleander* L. на території кампусу

Варто зауважити, на території Кіпрського університету також виявлено й ділянки, які потребують належного догляду. Йдеться про поодинокі фрагменти з недоглянутим газонним покриттям та деревно-кущовою рослинністю. Переважно, вони знаходяться у віддалених куточках території.

Аналізуючи озеленення кампусу, нами було звернено увагу на те, що особливістю ділянок є низький відсоток квітникового оформлення території відносно загальної площі, а також наявність великої кількості видів рослин, які зростають у природі лише острова Кіпр. На території кампусу за кількістю переважають листяні дерева і кущі. Найчастіше зустрічаються такі рослини, як *Olea europaea* L., *Pinus nigra* J.F. Arnold, *Platanus orientalis* L., *Phoenix dactylifera* L., *Washingtonia robusta* H. Wendl., а також різноманітні культивари *Laburnum anagyroides* Medik. та *Nerium oleander* L. (рис. 7).

Для внутрішніх двориків навчальних корпусів характерним є високий ступінь озеленення, який сформований переважно із живоплотів та солітерних посадок. Крім того, досить часто живоплоти зустрічаються вздовж доріжок та алей. Найчастіше вони створені з екзотичних для нашої країни – *Hibiscus syriacus* L., *Ficus benjamina* L. та *Rosmarinus officinalis* L., проте нерідко використовують й широко розповсюджені – *Thuja occidentalis* L. та *Chamaecyparis lawsoniana* (A.Murray bis) Parl. (рис. 8).

Рис. 8. Живоплоти на території кампусу

Висновки

Площа озеленення території Кіпрського університету складає 64 %, що є набагато більше від рекомендованих показників (45–50%), зазначених у Державних будівельних нормах України.

Благоустрій європейського вищого навчального закладу (Кіпрського університету в м. Нікосія) не вирізняється своєрідністю на фоні загальної концепції організації та озеленення міста. Будь-які відмітні ознаки (тематичні квітники, символічні насадження, пам'ятні знаки та ін.), які могли б слугувати задля ідентифікації як університетського комплексу в цілому, так і окремих його підрозділів, на території не виявлено, що є

характерним і для територій навчальних корпусів національних університетів м. Києва.

За результатами аналізу зонування території кампусу Кіпрського університету виявлено навчальну, навчально-дослідну, фізкультурно-спортивну, відпочинку, господарську, адміністративно-громадську та сакральну зони (відповідно до Державних будівельних норм України адміністративно-громадська та сакральна зони на територіях вищих навчальних закладів не передбачаються).

Список літератури

1. Будинки та споруди навчальних закладів: ДБН В.2.2-3-97. – К.: Держкоммістобудування України, 1997. – 50 с.
2. Кучерявий В.П. Озеленення населених місць / В. П. Кучерявий. – Львів : Світ, 2005. – 456 с.
3. Містобудування і забудова міських та сільських поселень: ДБН 360-92**. – К.: Держбуд України , 2002. – 108 с.
4. Пучков М.В. Архитектурная идентичность организации: пространственные схемы кампусов / М.В. Пучков // Архитектон: известия вузов. – 2012. – №38. – С. 28–37.
5. Coulson J. University Planning and Architecture. The Search for Perfection / J. Coulson, P. Roberts, I. Taylor. – New York : Routledge, 2011. – 264 p.
6. Forbes. The World's Most Beautiful College Campuses [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.forbes.com/2010/08/31/beautiful-campus-lifestyle-education-colleges-10-university-architecture_slide.html
7. University of Cyprus. Vision and Mission [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ucy.ac.cy/en/aboutucy/vision-and-mission>

Представлены результаты полевых исследований и анализа состояния озеленения и благоустройства университетского городка Кипрского университета. Проведена сравнительная характеристика особенностей организации кампуса с территориями учебных корпусов национальных университетов г. Киева.

Кампус, ландшафтно-пространственная организация, озеленение, объемно-пространственная структура, благоустройство, функциональное зонирование.

The article is devoted to the investigations and analysis of greening and landscaping of University of Cyprus campus; to the comparative description campus greening of National Universities in Kyiv and University of Cyprus.

Campus, landscape and spatial organization, greening, three-dimensional structure, landscaping, functional zoning.